

Den aktiva

Fritänkaren

Nr. 186 Våren 2010

Adertonde årgångens femte nummer.

Innehåll i detta nummer:

Tidskrifter och tidskrifter	2
Ur Ahasverus annaler: <i>Det långa hårets historia</i>	2
Den nya valskungen	6
Rondò Veneziano	6
Mysteriet Pico della Mirandola (1463-1494)	7
Jack Londons sista stora roman	8
Henning Mankells ” <i>Kinesen</i> ”	9
Olika filmer	10
Kalender, maj 2010	12
Återresan, del 1 : <i>Nagelbitarresan</i>	12
Rekordresan, del 5: <i>Nya problem i Gwaldam – och i hamn</i>	14
Nya lektioner i Zanskar, del 17: <i>Sista trekken i Ladakh</i>	16
Resan till Phuktar, del 7 : <i>Munkarna i Mune</i>	17
Den lugna stormresan, del 15: <i>Samtal i Darjeeling</i>	18

Fritänkaren ägnar sig mest åt litteratur, musik, film, politik, filosofi, religion och resor men även åt annat. Den är inte på något sätt anknuten eller ansluten till någon ideologi eller åskådning av vad slag det vara månne, utan tar tvärtom avstånd från varje institution som kräver okritisk underkastelse, och är helt oberoende humanistisk.

Beteckningen *Fritänkare* är ursprungligen tysk och står för person som i religiösa och ideologiska frågor inte erkänner någon auktoritet och därför är kritisk och avståndstagande mot alla religiösa och ideologiska institutioner och framför allt deras eventuella dogmatik.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.

Postgiro : 621 39 94 – 4 (”Fritänkaren”, C. Lanciai)

Årsprenumeration: 250 kr (även i Danmark och Norge; i Euroland: 30 Euro)

Tvåårsprenumeration : 350 kr (40 Euro)

Avgifterna har inte höjts på över 7 år.

I Finland kan avgifter insättas på *Aktia bank*, kontonummer 405510-667802 (avgiftsfritt).
IBAN-nummer för folk som eventuellt vill betala prenumeration även från annat utland:

SE37 5000 0000 0500 7297 2165

Bic-code: ESSESESS

Redaktionslut för detta nummer : 16.4.2010

Copyright © C. Lanciai med medarbetare

Letnany 210

Det nästsenaste numret av *Fritänkaren* finns numera alltid tillgängligt på nätet jämte andra skrifter:

www.fritenkaren.se

<http://hem.fyristorg.com/aurelio>

e-post-adress : clanciai@yahoo.co.uk

WSN 1652-0122

Tidskrifter och tidskrifter

En god vän hade fått ett nytt fördelaktigt erbjudande som gjort för att få vilken vanlig lyxtörstig kvinna som helst på fall, och hon presenterade för mig tidskriften *Marie-Claire*. Denna modetidning består bara av reklam. Är det inte ren reklam så är det förförisk modereklam genom vackra bilder på vackra damer med vackra kläder. Varje bild, och det finns inte en sida i denna tidning som inte har en heltäckande bild, är tryckt på det dyraste tänkbara papper – papperskvaliteten och fotot på den är genomgående absolut. Men det är väl ändå tämligen oskyldigt? Visserligen, men tidningen har 550 sidor och väger cirka ett kilo, som en telefonkatalog.

Man frågar sig då hur många skogar som går åt för att trycka denna tidning i ett antal nummer om året och distribuera den över hela världen. I Italien kostar den bara 30 kronor men i resten av Europa minst 80, i Sverige 100, i Norge 120, i USA och Canada 125.

Hon tog denna tidning av misstag och ångrade sig naturligtvis, och när hon såg vad det var för en enormt påkostad lyxkatalog av bara skräp som inte dugde till något nyttigt alls, vilket ju dock ändå telefonkataloger gör, och när hon inte förnyade prenumerationen efter ett år, fick hon det extra erbjudandet, att om hon genast förnyade prenumerationen till nedsatt pris skulle hon få en annan likadan och lika tjock modetidning gratis.

Och samtidigt tilltar skogsskövlingarna och ökenspridningarna, som sänker hela tiomiljonstaden Peking i sandstormsmörker från Gobi för att alla skogar där emellan skövlats bort för länge sedan... Inte för att det ytterst dyra och miljöfientliga pappret måste komma från just Kina, men visst är det ju absurt, att sådana helt meningslösa blytungade tidskrifter har en spridning över hela världen medan staten Sverige drar in stödet till kulturtidskrifter, som redan har det svårt nog ändå och kämpar för livet... Kanske Sveriges kvinnliga kulturminister, som tycker om och förstår sig på graffiti, också föredrar *Marie-Claire* med 550 sidor tunga glansbilder framför vilken kulturtidskrift som helst, som har text redan på första sidan...

En annan god vän frågade mig vad meningen egentligen var med *Fritänkaren*. Den var menad som ett komplement till allt det andra som vi skriver, inte bara romaner och dikter, essayer och pjäser, men också artiklar av aktuellt intresse och helst då av sådant intresse som förblir aktuellt. Vem läser tidigare årgångar av tidskrifter som *Marie-Claire*, *Elle*, *Vogue* och sådant eller ens bläddrar i dem efter några år? *Fritänkarens* avsikt var från början att kunna utgöra ett forum för artiklar och dokumentationer som aldrig skulle förlora sitt läsvärde. Om man alltså efter 18 år kan hitta sådant i gamla nummer av *Fritänkaren* så har denna ytterst enkelt utförda budgettidskrifts viktigaste ambitioner uppfyllts, och har den nått en högre överlevnadspotential än *Marie-Claire*, *Elle*, *Vogue* och annat sådant som skvalsamhället köper för att bara slänga och glömma, och det utan att någonsin ha utmärkt sig med en enda reklamnotis eller publikfriande glansbild med något *decolletage*. Frånvaron av utvickningsflickor i 'Fritänkaren' påtalades visserligen i början, men vi har åtminstone varit konsekventa därvidlag...

Ur min vän Abasverus annaler, del 97: Det långa hårets historia.

”Står vi inför en ny era eller inte?” Den frågan ställde mig en vetgirig yngling med stort historiskt intresse och trodde mig kunna besvara frågan. Vad som komplicerade frågan var emellertid hans perspektiv: Som eventuellt symptom på en ny tid såg han rockmusiken och dess ibland extremt långa hårmode. Emellertid var ämnet som utmaning så intressant, att jag tog mig en funderare.

Före 1960 var det nästan otänkbart för män att gå med långt hår. Det förekom inte. Popgruppen the Beatles introducerade det 1963 men måttligt: deras ”chockerande långa hår” nådde inte ens kragarna – i början. The Rolling Stones lät det växa längre, och det första exempel på verkligt långt hår som jag kan minnas var en grupp som hette ”the Hullabalos” som också klädde ut sig i leopardskinn omkring 1968. Då var världshippierörelsen redan i fullaste gång, och sedan dess har det i princip inte funnits några gränser för hur långt hår män får ha och inga hämningar heller. Hippierörelsen ansågs ha dött ut när Nixon blev president, men de har alltid lyckats övervintra och återkommit i nya vågor och är nu inne på tredje generationen, som verkar livskraftigare än någon av de tidigare, understödd av både regnbågsrörelsen, antiglobaliseringsrörelsen och alla de mängder av olika miljörörelser som ständigt multiplicerat sig sedan den första började 1971 som blev Greenpeace. Att hippierörelsen ständigt slogs tillbaka och tvingades till reträtt under jorden berodde mest på att det ingick i dess mode att fritt ägna sig åt droger. Detta uppförstorades av politikerna och kriminaliserades till orimliga dimensioner och social intolerans, medan till exempel lagligt alkoholmissbruk och lagligt medicinmissbruk rent vetenskapligt alltid har varit mycket värre men aldrig kriminaliserats. Till drogernas popularitet bidrog just den politiskt ytterst psykologiska stämplingen av ”förbjudet”. Det vet varje barn att ingenting är mera attraktivt än det som är förbjudet. I princip har ”*the summer of love*” 1967 aldrig tagit slut men gått i vågor och ibland ebbat ut bara för att återkomma med förnyad oemotståndlig kraft.

Före 1960 var den sista perioden då långt hår var inne bland herrar den romantiska perioden efter den franska revolutionen och Napoleonkrigen. Alla de ledande romantiska poeterna från Sturm und Drangs Schiller och Novalis fram till Dante Gabriel Rossetti, liksom alla de romantiska kompositörerna från Beethoven fram till Franz Liszts död lät håret växa tämligen fritt. Med materialismens övertagande av världsdominansen som livsåskådning fram till det första världskrigets utbrott dog det långa hårmodet bland herrar småningom ut för att ersättas av militarismens stubbade soldatfrisyrer. Under denna ”dekadenta” period försvann också de stora skäggen – jämför exempelvis Edward VII av England med hans sonson Edward VIII. De är av två helt olika världar.

De mest långhåriga kompositörerna var efter Beethoven Paganini, Berlioz, Mendelssohn, Schumann, Chopin, Liszt och den unge Brahms, som under senare dagar ersatte sitt ädla hår med en betydligt grovare skäggväxt. De mest långhåriga författarna och poeterna var Victor Hugo åtminstone upp till 50-årsåldern, Dickens, Nikolaj Gogol och Leo Tolstoj, som i princip förblev relativt långhårig från 30-årsåldern ända upp i ålderdomen. Jämför dessa diktare med till exempel Gabriele d’Annunzio från fascisttiden – helt barskrapad. Personligen har jag alltid tyckt, att ingen är så naken som den som är skallig, och att skallighet dessutom brutaliserar utseendet. Se bara på den modernaste tidens skinnskallar. Har människan någonsin varit fulare? Har någon diktator någonsin framstått som brutalare till det yttre än Benito Mussolini? Det skulle i så fall vara enbart Idi Amin av Uganda.

Före den stora romantiken fanns det en relativt lång period ungefär 1450-1650 då det även var fritt fram för långt hår hos herrar, i synnerhet inom den högre societeten bland konstnärer och aristokrater. William Shakespeares beskyddare Henry Wriothesley, earlen av Southampton, var kanske den mest långhåriga av alla – det finns ett fantastiskt porträtt av honom i som man kan misstänka nästan kvinnliga kläder, så att man till och med får associationer till transsexualism. Oliver Cromwell var den extrema motsatsen, en soldat och diktator med inbördeskrig som specialitet, som högg huvudet av Karl I Stuart, den kanske mest långhåriga monark som funnits.

Denna långhåriga period var definitivt den mest dynamiska i europeisk historia. Dess enda motsvarighet var Antiken från Homeros fram till kejsar Hadrianus’ kult av Antinoos. Denne kejsare har alltid misstänkts om inte rentav stämplats som homosexuell fastän det aldrig påvisats något bevis för den saken, lika litet som Lionardo da Vinci

kunnat bevisas därom, som redan som yngling fick den stämpeln på sig troligen bara genom elakhet och avund. Även Hadrianus var troligen "skyldig" bara till platonisk kärlek, han hade aldrig några barn, vilket inte är något bevis för homosexualitet men snarare ett tecken på impotens. Romarna inom den högsta klassen utmärkte sig i allmänhet för sin fallenhet för att ta livet av varandra och utveckla sina familjer främst genom adoptioner, såsom Trajanus, Hadrianus och Antoninus Pius – vilket för oss fram till detta mycket grekiska och märkliga fenomen kallat platonisk kärlek, vilket synes ha uppkommit redan genom Homeros tid och varit bärande för den klassiska antika civilisationen under 1000 år. Den hellenisk-romerska världen kan kallas det enda tusenåriga rike som någonsin funnits, och det var det mest framgångsrika försöket hittills att förena hela världen. Ingen har lyckats göra det bättre än Homeros, Pythagoras, Platon, de första två Caesarerna och Marcus Aurelius med sina efterföljare.

De första greker som odlade sitt hår långt var spartanerna under 700-talet före vår tideräkning, som uppmuntrades därtill av sin lagstiftare Lykurgos, som synes ha varit direkt influerad av Homeros. Det spred sig över Grekland, och under Athens storhetstid var ingenting så dyrkat som vackra unga långhåriga män typ Alkibiades, och detta var kanske den mest dynamiska tiden i historien, då den nådde en klimax av realistisk och klassisk konst och arkitektur. Den varade långt in i de romerska kejsarnas tid, under vilken det ansågs naturligt om inte rentav en norm att unga män SKULLE ha långt hår. Inte förrän soldat- och gladiatorkejsarna tog över under 200-talet med att mörda alla sina opponenter tog denna normen slut.

Men varifrån fick Homeros och grekerna idén? Min gamle vän Plutarkos hade en förklaring till detta. Det har aldrig funnits en bättre och mer noggrann utforskare av Spartas historia än han, och han hävdade att spartanerna fick idén från Israel, när efter de samaritanska och judiska konungadömenas fall det kom hebreiska flyktingar till Grekland. Judarna hade den traditionen, att en "nazir", som var svuren för livet till intim tjänst hos Gud, aldrig skulle sätta en rakkniv till sitt huvud. Så länge de höll sig till den regeln synes de ha haft framgång med sig, se bara på historien om Simson, varför de kan ha burit med sig den traditionen till Grekland som en rekommendation, där den slog rot och blev norm. Lykurgos etablerade den med att hävda, att långt hår fick män att se bättre ut och gjorde tuffa soldater ännu mer förskräckliga i strid. Det är möjligt att spartanerna införde regeln just för att den visade sig föra framgång med sig i krig. Man påminner sig, att världens förste världshärskare, Alexander den store, alltid var tämligen långhårig. Den gud hos hellenerna som representerade rättvisa, konst, skönhet, estetik och kultur var Apollon, som aldrig framställdes som korthårig, ett mode som kuriöst nog också utmärkte hans direkta motsats Dionysos, rusets gud. Och dessa var inte antikens enda långhåriga gudar.

Indien vimlar av dem, och det finns knappt en enda indisk gud som inte är så långhårig som möjligt, om han inte framställs i animalisk form. Sikherna, den mest framgångsrika, begåvade, skickliga och kompetenta samhällsgruppen i kanske hela Indien, lika goda intellektuellt som dugliga i krig, är förbjudna att någonsin klippa sig. Kanske hebreerna fick idén från Indien? Den verkar dock ha framträtt ungefär samtidigt i Indien, Israel och Grekland inom en 300-årsram.

Kort sagt, det tycks ha varit historiska uppåt-perioder närhelst det har varit inne för män att gå med långt hår, och nedgångsperioder när det mera brutala modet med påtvingat kort hår har markerat mera "fascistiska" perioder.

"Då verkar nästan det enda problemet vara hur man kan undvika skallighet."

Flintskallighet undviker man bäst genom att hålla håret rent, kamma det dagligen ner till rötterna, så att dessa masseras, så att inte hudens porer täpps igen. Håret börjar falla av när hårrötterna inte kan andas och hudens porer, dess andningshål, blockeras. Undvik huvudbonad när du inte fryser, ty om skallen svettas blockeras porerna. Tvätta inte håret med tvål eller shampo mer än högst en gång i veckan, ty tvålämnen berövar hårbotten allt fett, som behövs som skydd för hårrötterna. Kort sagt, håll håret rent

genom kamning ordentligt så att hårrötterna masseras, en gång om dagen är tillräckligt så att det inte slits, och tvätta håret helst bara med vatten, så att det hålls rent och i trim utan biologiska rubbningar av dess natur.

”Dock har jag några invändningar. Romarna uppfann stubbningen för att fienden inte skulle fatta den romerska soldaten i håret. Från 400-talet till 1000-talet bar européer håret ner till axlarna, såsom vikingarna och saxarna. Och modsen var inte de första som bar långt hår på 60-talet. Det fanns beatniks före det.”

Det var Alexander den store själv som i Indien befallde sina soldater att klippa sitt hår, just för att fiender inte skulle fatta dem i håret, men bara sina soldater. Det är riktigt att saxarna och vikingarna bar långt hår, vilket även inkluderar de berömda merovingerna, kanske de i historien som odlade det längsta håret förrän idag, men även alla dessa tre folk representerade sitt slag av storhetstider. Glöm inte kung Arthur och hans pojkar, som i regel framställts med långt böljande hår, särskilt Sir Lancelot, den bäste av dem. Merovingerna ledde fram till Karl den Stores pånyttfödelse av det romerska världsriket och en ny civilisation efter den gamlas fall, och vikingarna är ju tämligen oöverträffade i historien när det gäller företagsamhet.

”Men Indiens sikher kom ju till först 1500 år efter vår tideräkning. Hur kan då Israel och Grekland ha fått idén till långt hår av dem? Då kan det väl snarare ha varit sikherna som fick idén från Israel?”

Jag är ju för all del ingen vetenskapsman. Jag bara liksom skisserar en teori. Jag nämnde sikherna för att de liksom står närmast till hands för att ge en bild av en långhårig indier. I Indien har dess heliga män alltid varit extremt långhåriga, ju heligare, desto mera långhåriga, från Mahabharatas och Vedas urtider ända fram till idag, och sikherna är väl den främsta prydnaden för denna tradition idag, genom sin ytterst noggranna hårvård parallellt med förbudet att någonsin klippa sig.

”Och det långa hårmodet idag? Tillbaka till min ursprungsfråga: Kan dagens rockare, som slänger sitt långa hår i takt med att föra så mycket oväsen som möjligt, sägas utgöra inledningen till en ny historisk era?”

”Hippieexplosionen på 60-talet gjorde det definitivt, och den är inte död än utan fortsätter hela tiden, samtidigt som den ständigt varierat sig, mycket för att överleva. Beträffande *Hard Metal* förblir den genren kontroversiell inte bara för drag av satanism men också för extremism, såsom *Black Metal* i Norge som går och bränner ner antika vackra träkyrkor av oöverträffad arkitektonisk skönhet och hantverksskicklighet. Varg Vikersén fick fängelse nästan på livstid. Var det verkligen värt det? Som musik kan jag dock inte finna något fel på någon musik så länge den låter bra, om man bortser från högtalarplågan, som förvanskar musiken. Levande musik kan bara förbli levande utan elektriska hjälpmedel. Som Duke Ellington en gång sade mitt i prick, ”Om det låter bra, så ÄR det bra,” och så enkelt är det. Jag anser att bara högtalare kan förstöra den och göra folk allergiska mot *hard metal*, särskilt om det förstör hörseln. Ett annat dilemma i samband med detta är, att man kan inte längre besöka muslimska länder om man har känsliga öron som behöver skonas, då minareterna nuförtiden är försedda med högtalare som vrålar ut böneutropen fem gånger om dagen i stället för att bara mäsas ut dem naturligt, vilket blir mera outhärdligt ju mer man utsätts för det. Jag är inte helt säker på att profeten Muhammed verkligen rekommenderade högtalare...”

”Du lämnar ämnet.”

”Förlåt mig. Men långt hår verkar alltid vitalisera musikern och musiken. Jag anser att Beethoven, Mendelssohn, Schumann, Chopin, Liszt och Paganini bevisade detta i praktiken med sina exempel.”

Den nya valskungen

André Rieu från en musikfamilj började spela violin vid fem år och har aldrig upphört därmed. Han fascinerades framför allt av valsen och orkestern och utbildade sig från violinvirtuos till dirigent och kompositör, mest arrangör, och formade i trettioårsåldern en egen valsorkester. Turnerande med den har han genomfört en renässansvåg över världen för valsen och annan klassisk sällskapsdans. Han leder sin orkester med sin violin som en annan Johann Strauss, spelglädjen är enorm, och damerna i orkestern är festligt uppklädda i fylliga pastellklänningar nästan som krinoliner – inga dystra svarta begravningsdräkter där. Det är nästan bara krinoliner som fattas i detta prunkande pastellshowsällskap, vars stämningsfulla framträdanden är fullständigt trollbindande. Utom Strauss och andra valser har han även på repertoaren Glenn Miller-program, Zorba (sirtaki), Hava Nagila och andra medryckande och mera folkloristiska danser. Han direkt uppmuntrar publiken att dansa med, vilket de gärna gör, så att ett uppträdande med honom i till exempel Albert Hall blir ett mellanting mellan en nyårskonsert från Wien och ett *last night of the proms*-evenemang. Hans enorma popularitet och internationella framgångar har givit honom ett eget flygplan som han flyger omkring i med sin orkester mellan världsdelarna, och han spelar på en egen Stradivarius från 1667. Han är holländare från Maastricht och fyller i år 61 år, så han har ännu långt kvar.

Rondò Veneziano

Denna kammarorkester har varit i gång sedan 1979 alltid ledd av dess maestro och kompositör/arrangör Gian Piero Reverberi, född 1939. I början framförde orkestern bara nya kompositioner av honom själv, men med tiden utvecklades ensemblen till att bygga vidare direkt på den venetianska 1700-talsmusiken, vilket underströks genom Reverberis talrika arrangemang av mästare som Vivaldi, Albinoni och andra från den tiden. Dessutom uppträder ensemblen konsekvent i 1700-talskläder och ger ett ännu mera färgrikt och visuellt musikaliskt intryck än André Rieus pastellorkester. Många av deras stycken finns att hämta gratis på nätet med videofilm som ofta mycket verkningsfullt ackompanjering. Rieu kan vara mera effektiv med sina konserter, men Rondò Veneziano är mera smakfull. De har till exempel gjort en förbättrad version av Ravels Bolero, som inte slutar fullt lika falskt som Ravels egen version. Gian Piero Reverberi säger själv om sin mening med sin orkester och musik: "Först och främst vill vår musik vara positiv. Även när den är sorgsen så är den aldrig negativ eller sorglig. Den är alltid positiv i den meningen att det alltid till slut finns en god fortsättning och en god framtid. Det tror jag också är anledningen till våra framgångar, att den leder aldrig till negativa tankar eller känslor, och om man äger negativa tankar och känslor så är vår musik rätta medlet för att leda dem till motsatsen."

Det förekommer aldrig en falsk eller modern ton i deras friska rokokoarrangemang, fastän orkestern även inbegriper en synt, basgitarr och måttligt slagverk. Under 80-talet lät orkestern därför som någonting varken eller, det var gammal musik men i modern tappning, eller modern musik som lät som 1700-tal, medan stilen med tiden blivit mera helgjuten och tidlös, som om dess verkliga avsikt var att bilda en brygga och förnya 1700-talsmusiken för understrykandet av att egentligen all riktig musik inte direkt kan förankras till någon speciell tid utan lever i tidlöshetens zon eller inte alls.

Mysteriet Pico della Mirandola (1463-94)

Pico de Mirandolas död förblir ett ouppklarat mysterium, även om man till stora delar kommit åtminstone närmare lösningen. Det står tämligen klart att han blev förgiftad (liksom sin kollega filosofen Poliziano) av arsenik, men det är inte klart av vem. Hans tjänare är den huvudmisstänkte, men även tjänarens eventuella motiv är höljda i dunkel. Enligt en teori förgiftade tjänaren sin älskade herre för att denne stod för nära Savonarola och blivit helt upptagen av dennes inflytande, men enligt en annan teori skedde mordet genom Piero de' Medicis intriger. Båda dessa teorier är dock tämligen osannolika. Det troligaste är att kyrkan låg bakom, då Giovanni Pico de Mirandola, liksom senare Giordano Bruno, under nästan hela sitt verksamma liv stått i konflikt med kyrkan.

Anledningen var Pico de Mirandolas oerhörda briljans som humanistiskt och filosofiskt geni, som påven upplevt som en utmaning och hot mot kyrkan. Vid ett tillfälle fick Mirandola fly för sitt liv till Frankrike undan påvens förföljelser och kunde bara räddas av Lorenzo de' Medici, hans alltid trogne beskyddare.

Pico de Mirandola kom av en högadlig familj som i stort sett regerade sitt eget lilla rike och visade sig redan som barn besitta en osedvanlig begåvning för humanistiska och vetenskapliga studier med bland annat troligen fotografiskt minne. Utmärkande för Mirandolas metodik var, att han alltid försökte betrakta och analysera ett ämne eller en skrift från alla tänkbara olika aspekter, för att komma så nära helhetsbildens sanning som möjligt. Han eftersträvade hela livet den stora helheten, hans dröm var att förena och harmoniera alla religioner och filosofier med varandra, så som han ansåg att Platon och Aristoteles inte alls behövde vara oförenliga. Hans epokgörande verk 1486 vid 23 års ålder, i vilket han försvarar filosofi, religion, vetenskap och ockultism mot varje tänkbart form av angrepp har kallats renässansens humanistiska manifest och något av ett program för hela renässansen. Han fortsatte finslipandet av denna skrift under några år som är känd som "*De hominis dignitate*" ("Om människans värdighet") och lanserar en antropocentrisk världsbetraktelse – människan som skapelsens krona och universums centrum.

Hur kunde då kyrkan ha något emot detta? Bland de ämnen och företeelser som Mirandola också tog upp och försvarade var Kabbala och Talmud, alltså rent hebreiska skrifter och läror, och det var detta som var huvudnageln i ögat för påven. Denne försökte stämpla Mirandola som kättare och betraktade honom som subversiv för kyrkans världsmonopol, fastän Mirandola hela tiden gled undan och lyckades få de kritiska punkterna i sin framställning att utmanövrera direkta angreppsmöjligheter från kyrkan. Påven försökte till och med sätta inkquisitionen på Mirandola. Dennes universalkunskap och judiska inflytande ansågs utgöra en livsfara för kyrkan.

Mirandola var god vän med Savonarola i stort sett under hela livet, de träffades redan när Savonarola var ung, och deras vänskap synes aldrig ha brustit. Det var han som inbjöd Savonarola till Florens, där han blev en central gestalt i de politiska turbulenserna efter Lorenzo il Magnificos död. Lorenzos arvtagare var äldsta sonen Piero, som tyvärr visade sig misslyckad, och Savonarola blev hans svurne fiende och lyckades vända hela Florens emot honom, vilket ledde till att medicéerna fördrevs från Florens och en sorts revolutionär republik sattes upp, som under Savonarolas ledning tog en fientlig ställning mot medicéerna och påven. Då Mirandola var en anhängare av detta (liksom även Botticelli, Michelangelo och många andra) och sin tids kanske mest beundrade och banérförande humanist är det troligt, att kyrkan och kanske Piero de' Medici såg till att han likviderades. Han var då bara 31 år gammal, kanske hela renässansens mest lysande filosofiska geni.

Piero de' Medici omkom under landsflykten även han bara 31 år gammal. Den florentinska republiken störtades av påvepartiet, och Savonarola brändes på bål. Därefter återvände medicéerna.

I juli 2007 tog vetenskapen hand om kvarlevorna efter Mirandola och Poliziano för att äntligen lösa mysteriet med deras död, Mirandola endast två månader efter Poliziano. Det visade sig att båda förgiftats av arsenik, men motivmysteriet och vem som gjorde det kan väl aldrig slutgiltigt fastställas.

Först i vår tid har kyrkan börjat be om ursäkt för sina brott mot mänskligheten, främst mot judarna, men den har aldrig bett om ursäkt för till exempel mordet på Giordano Bruno, och om den mördade även Pico della Mirandola kommer detta aldrig att kunna bevisas.

Jack Londons sista stora roman

Jack London är väl den främsta äventyraren i hela litteraturhistorien, då i princip alla halsbrytande äventyr han skildrar i sina otaliga böcker är självupplevda, mer eller mindre. ”Myteriet på Helsingör” kom ut 1914 och var den sista roman han gav ut själv – de tre följande, ”Jerry”, ”Michael” och ”Tre hjärtan”, blev postuma, och av dessa är egentligen bara ”Jerry” läsbar. Men i ”Myteriet i Helsingör” tar han ännu ut svängarna ordentligt och det med besked, det är hans yppersta sjöroman och mera imponerande i sin sakkunnighet och människoskildring än ”Varg-Larsen”, som är den enda av hans romaner som kan mäta sig med denna.

Huvudpersonen är en litterär snobb som fattar det fatala beslutet att ge sig ut på kryssning med ett segelfartyg runt Kap Horn 1913 bara för att slippa ha tråkigt. Ombord finns utom en ålderstigen kapten och styrman även kaptenens dotter och en besättning av ovanligt ruskigt slag. Naturligtvis laddar komplikationerna upp sig under resan, dramatiken stegras oavblåtligt och drivs skickligt upp till en nästan outhärdlig nivå, som kulminerar i rundningen av Kap Horn, varunder kaptenen dör. Sedan följer det långa myteriet.

Som alla Jack Londons böcker är även denna grov och brutal och kanske mera så än någon av hans tidigare, men likväl höjer den sig över hans normala standard i framför allt den minutiösa skildringen av själva seglarlivet ombord med allt vad som händer uppe i riggen, i kabyssen och nere hos det förskräckliga manskapet. Kaptenen, som hör till en släkt av många generationer sjökaptener, är kanske den intressantaste karaktären av alla, ytterst knapphändigt skildrad, huvudpersonen blir själv aldrig klok på honom, men när kaptenen väl framträder stjal han hela föreställningen och lämnar en stum av beundran efter sig. Den första stormen med kaptenens insats är nästan som poesi hela kapitlet, så att man får den misstanken, att Jack Londons ambition här är att överträffa Joseph Conrad. Hos många Jack London-läsare har denna roman ofta intagit en särställning, om den inte rentav blivit deras favoritroman av honom, efter att de läst dem alla.

Två år senare var Jack London död endast 40 år gammal efter att ha beskrivit en kometkarriär som kanske världens dittills mest sålda och lästa författare. Då hans roman ”Martin Eden” är så pass självbiografisk och handlar om ett självmord har det hos gemene man alltid förekommit den fördomen, att han måste ha begått självmord själv. Detta är emellertid en myt. Han dog av helt naturliga orsaker, hur självförvållade de än kan ha varit.

Han led av uremi och svår kolik som antagligen vållats av njursten och som i hans fall blev outhärdligt plågsamt. Han tog därför morfin, och det är möjligt att detta i någon grad överdoserades på grund av den extrema smärtan, vilket naturligtvis troligen då bidrog till dödens inträffande, men han hade absolut ingen anledning eller orsak till självmord. Under hela livet drog han sig aldrig för att ta risker, hans omåttligt äventyrliga liv är egentligen från början till slut en orgie i ständiga överdrifter med livet som insats, i Klondyke, till havs och på krogerna och även i politiken, och naturligtvis var uremin troligen ett resultat av hans ständiga hårda drickande av främst whisky. Men det var hans liv och hans kärlek att hela tiden hänge sig totalt åt livet i alla dess mest

dramatiska och utmanande former, ingen har så passionerat hängivit sig åt kärleken till verkligheten i dess mest extremt realistiska dramatik som han, vilket han njöt av så länge han fick hålla på. Någon gång måste han gå till överdrift en gång för mycket och för långt för att kunna vända tillbaka...

Henning Mankells "Kinesen"

Även om hela mordintrigen i all sin överdrivna absurditet är fullständigt orealistisk och oövertygande är ändå denna roman kanske den bästa Henning Mankell har skrivit, för sin utomordentliga spännvidds skull, där det inte minst imponerande är med vilken välorienterad insikt här Mankell åskådliggör den kinesiska situationen. Romanen tilldrar sig i Sverige, Kina, Amerika, Afrika (sydöstra, främst Mozambique, Mankells egen hemvist, varför inga observationer är mera relevanta i boken än dessa,) samt London, och omfattar alltså närmast ett så globalt perspektiv som möjligt. Som thriller betraktad är den oantastlig – varje detalj stämmer rent tekniskt och får sin förklaring, det förekommer inga lösa trådar och ingen oklarhet, utan intrignätet som sådant är fullständigt vattentätt. Inte minst därför framstår romanen som en av författarens mest aktningvärda.

Vad som däremot väcker en viss häpnad är den nästan tendentiösa troheten mot Mao. Han citeras i nästan varje kapitel, och huvudpersonen, en domare, ville i sin ungdom bli rödgardist och delta i en totalrevolution i kommunistisk-diktatorisk riktning för Sveriges del. Denna tendens är såpass tydlig, då flera andra personer i romanen delar den och ingen framstår som motståndare, att man måste utgå från att den är Mankells egen. Personligen har jag aldrig kunnat fatta hur någon kunde gå på Maos världsbedrägeri. Många av mina vänner blev under 70-talet vänsterextremister, kommunister, KPLM-r-are och annat sådant, vilket fjärmade dem från mig, då jag i Mao bara kunde se diktatorn och folkmördaren, Tibets förintare och gudfadern för Nordkoreas och "demokratiska Kampuchear" regimer, kulturrevolutionens grymma genomdrivare med förintelsen av all Kinas kultur och historia på programmet, kort sagt, världens genom tiderna mest brottsbesudlade och omänskliga diktator, som till och med försökte utrota fåglar och förbjuda all musik utom åtta aggressiva marscher. Hur kunde någon fatta tilltro till en sådan man och undgå att genomskåda monstret? Ändå hade han anhängare som Sartre och Godard, Alf Sjöberg och Ingmar Bergman förföljdes av sina elever som anammade Maos idéer om "nödvändigheten att angripa alla lärare", och tydligen var till och med Henning Mankell en trogen Mao-beundrare mitt under den katastrofala kulturrevolutionen, under vilken så gott som alla Tibets kloster och tempel och bibliotek förstördes utan anledning. Mankell går beundransvärt djupt in på Kina och analyserar klokt dess tragiska historiska trauman och har en aktningvärd förståelse för den outrannsakliga kinesiska mentaliteten, men han nämner aldrig Tibet med ett enda ord.

Vad han däremot gör är att utan krus ställa hela det moderna Kina på huvudet med alla dess monstruösa problem – mer än 100 miljoner arbetslösa lösdrivande bönder på väg in mot städerna som inte kan ta hand om dem, 90,000 lokala uppror om året (för fem år sedan) som ständigt eskalerar, en fullständigt grotesk miljöförstöring av alla vatten och städernas luft (Peking är nu världens mest förorenade stad) som resultat av Deng Xiaopings skenande kapitalism, kort sagt, hur världens största stat med en sjättedel av världens befolkning är på kurs mot kapsejsning, en kurs den hållit konsekvent sedan den Himmelska Fridens Torg den 4 juni 1989, när regimen satte in tanks mot folket.

Romanen väcker många frågor och borde ge anledning till diskussioner utan ände, men tyvärr tycks få svenskar begripa sig på romanen. Den har fått dåliga recensioner av kritiker som hakat upp sig på den sanslösa mordintrigen och därför missat romanens många poänger, och visst hade den kanske blivit bättre om den kriminella upptakten inte

givits så groteskt överdrivna proportioner. Huvudskurken är förvisso övertygande, och sådana män finns det otaliga av i Kinas styrande kommunistparti, som fungerar som världens största och värsta maffia, men ingen sådan skulle kunna få någon annan till att utträtta vad han gör för sin överkollega med sådan perfekt och osårbar precision i en sådan grotesk omfattning och komma undan med det utan att något misstag begås eller någonting klickar. Endast på den punkten brister Mankells romankomposition, då inte ens ondskan någonsin kan undgå att förmildras av mänskliga faktorer.

Olika filmer

Vi har bara sex filmer att belysa denna gång, då ingen film sågs under den senaste månadsresan söderut.

Den sydkoreanska filmen "Himalaya" är i all sin enkelhet en fullkomligt bedövande vacker och gripande film. Den är så knapphändigt berättad i all sin djupa känslighet, att den kan beskrivas som ett mönster av minimalism. Historien är enkel: en industriföretagare i Korea ber sin bror ta hand om ett delikat ärende, då han själv inte kan ta ledigt. En arbetare har råkat illa ut i hans fabrik, och han ber brodern resa till arbetarens familj och hem i norra Nepal för att meddela familjen och om möjligt trösta dem. Brodern åtar sig uppdraget och reser den oändliga vägen upp till det avlägsnaste Nepal, där i en liten tibetansk by familjen till den olycksdrabbade bor. Han blir väl omhändertagen i familjen, men han kan inte framföra sitt ärende. Han kan inte meddela familjen vad som verkligen har hänt, det är för svårt och han skjuter hela tiden på det. Hustrun till den drabbade förstår att något är på tok, och hon frågar den långväga gästen ideligen om maken mår bra, och allt han kan svara är, jo, Dorje mår bara bra.

Det hela är en unik studie i den asiatiska mentaliteten när den är som känsligast och mest tillspetsad, en delikat situation som är alltför känslig för att kunna meddelas bildar här ramen för något av det mänskligt vackraste man på länge har sett på bio. Allt är så strängt återhållet att spänningen av allt det osagda och outtryckbara understundom blir outhärdligt smärtsam utan att någon känsla visas – allt äger rum på det osynliga inre rent psykiska planet av huvudpersonernas innersta känsloliv, och det är så väl fångat, att någonting sådant är fullkomligt omöjligt att filma i väst. Man kan se filmen som en avancerad lektion i finkänslighet, – men det var få av mina medbiobesökare i salongen som förstod någonting av den.

Varför är de bästa koncentrationslägersfilmerna från andra världskriget alltid tyska? Av någon anledning kan tyskarna fånga denna extremt absurda grymhetsvärld bättre än vad någon annan lyckats göra, allra minst ryssarna, som vad jag vet aldrig ens har försökt, men tyskarna har förmågan att skildra denna den överkligaste av alla mänskliga världar med en sådan realism att det blir övertygande i all sin ofattbart absurda omänsklighet – bara de kan göra det. Filmen "Förfalskaren", "Der Fälscher" handlar om en judisk sedelförfalskare som grips redan 1936 av civilpolisen och småningom hamnar i koncentrationsläger som jude. Efter att ha lyckats överleva där ända till 1944 plockas han ut för "operation Bernhard" som är nazisternas försök till ekonomiskt krig mot de allierade genom kvalificerad sedelförfalskning i stor skala. Huvudpersonen Salomon Solowitsch, kallad "Sally", får förtroendet som högsta granskningschef för operationen, som inbegriper ett helt lag av skickliga judiska tryckare och grafiker. I detta lag finns alla samhällstyper representerade, doktorn, som försöker rädda allas liv, den fullständigt hederlige finansmannen, som ännu i koncentrationslägret håller på sin heder, den heroiske samvetskämpen, som för en omöjlig kamp mot grymheten och orätten men segrar till sist, den fege som till varje pris vill rädda sitt liv även om det betyder att han måste förråda sina egna, och så vidare, inklusive Sally själv, som hela tiden måste kämpa med sig själv i detta omöjliga företag att hjälpa nazisterna mot sin vilja. Han är inte sympatisk, men man måste ändå förstå honom, och det viktigaste är, att han ändå är

mänsklig, vilket är vad som ändå får dem alla (nästan) att överleva. Filmen är effektivt berättad och tål att ses flera gånger och blev med rätta prisbelönt som bästa "utländska" film 2008 av den amerikanska Oscarakademien.

Stephen King hör till de författare jag minst av allt läser frivilligt och ännu ovilligare ser filmatiseringar av, men "1408" visade sig vara en intressant överraskning. Numret betecknar ett rum i ett hotell som är förbannat på så sätt, att ingen överlevt i det längre än 24 timmar på grund av okända spökerier. En sensationsförfattare har som specialitet att undersöka just sådana platser och skriva sensationella historier om dem, varför han också vill lägga detta rum till sina erfarenheter. Hotelledningen vägrar låta honom få det och gör allt för att avskräcka honom i förväg med att bland annat visa honom hela den tjocka boken om alla som skurit av sig halsen i det, hoppat ut genom fönstret, blivit galna eller på annat sätt förolyckats utan att ha lämnat rummet. Desto ivrigare blir naturligtvis författaren, och han får sin vilja fram.

Det drama som sedan utspelas är genialiskt gestaltat genom svindlande visuella effekter, som öppnar en hel värld av surrealism som inte kan undgå att imponera. Man kan ha sina synpunkter på den fullständigt orealistiska handlingen, men den är inte alls dum och hänger ändå på något sätt ihop psykologiskt – det hela är ett försök till djupdykning i en outgrundligt djup mänsklig psykologi bestående av mest bara outhärdliga trauman. Att filmen är gjord av en svensk, Mikael Håfström, är ytterligare en kuriös detalj som kan öka filmens attraktionskraft för oss, då han har gjort det bra och med stor inlevelse. John Cusack gör den omåttligt svåra och krävande huvudrollen med den äran, och Samuel Jackson har en biroll.

Lika imponerande i sin kreativa fantasi men på ett helt annat sätt är den hysteriskt romantiska "Van Helsing" med Hugh Jackman som långhårig tidlös vampyrjägare i filthatt assisterad av prinsessan Kate Beckinsale, vars bror blivit biten av en varulv och därför blivit varulv själv, ett öde som kommer att drabba även Hugh Jackman under den hysteriskt händelserika filmens gång. Dessutom har Frankensteins monster en viktig roll. Det är nämligen så, att greve Dracula (mästerligt spelad av Richard Roxburgh) lyckats avla en massa (tiotusentals) vampyrbarn med sina tre läckra drottningar, den ena mer rafflande än den andra, men alla dessa miljoner vampyrbarn måste kläckas. Till detta behövs extraordinarie hjälp i form av antingen Kate Beckinsales bror varulven eller Frankensteins monster. Hugh Jackman har alltså fullt upp med utmaningar som hela tiden tornar upp sig, varför det sista han behöver är att förvandlas till varulv själv...

Vad som räddar denna förryckta skröna av hysterisk skräckromantik in absurdum är den fullkomligt hänryckande fantasin, den sprudlande humorn och den verkningsfulla romantiken. Stephen Sommers har både skrivit och regisserat filmen, som består av överdrifter hela vägen, den har sågats och skrattats ut av både kritiker och publik, men alla älskar den ändå. Den scen av många oföglömliga som kanske etsar sig djupast in i minnet är den makalösa balscenen i Budapest, en fullkomlig fantasmagori av färgsprakande dramatik och akrobatik...

Historien om Beatrix Potter, den nordengelska barnboksförfattarinnan, skulle väl tyckas vara ett omöjligt ämne att filma, då hon som människa var lika pjollrig som böckerna var och är, men småbarnen älskade dem från början och gör det allt ännu, och regissören har faktiskt lyckats med uppgiften – filmen är betagande. Renée Zellweger gör huvudrollen medan Ewan McGregor spelar hennes tillbedjande förläggare, och båda är helt suveräna. Trots den barnsliga karaktären över det hela utmynnar det i en tragedi som förlämnar Potters idylliska idealvärld ett djup som imponerar. Som alltid i historiska engelska filmer (denna är från förra sekelskiftet) är miljöskildringen makalös och fotot förtrollande vackert alltigenom. Och hur infantila man än må tycka Beatrix Potters böcker och fantasier vara, så är hennes historia väl värd att berättas.

Kalender, maj 2010

- 1 50 år sedan ryssarna sköt ner det amerikanska spionplanet U2.
- 2 Hans Christian Lumbye 200 år.
Theodor Herzl 150 år.
- 3 200 år sedan Lord Byron simmade över Hellesponten.
- 4 100 år sedan Tel-Aviv grundades.
- 8 50 År sedan Hugo Alfvén dog.
- 9 James Barrie 150 år ('Peter Pan')
- 10 Claude-Joseph Rouget de Lisle 250 år, som gjorde 'Marseljäsen'
70 år sedan Winston Churchill blev premiärminister första gången.
- 12 Gabriel Byrne 60 år.
- 14 400 år sedan Henrik IV av Navarra mördades av jesuiten Ravailiac.
- 15 Nylonstrumpan fyller 70 år.
- 16 240 år sedan Marie Antoinette gifte sig med Ludvig XVI
- 17 500 år sedan Sandro Botticelli dog.
40 år sedan Thor Heyerdahl genomförde Ra- expeditionen.
- 24 Nils-Eric "Ekki" Fougstedt 100 år.
- 29 Isaac Albéniz 150 år.
- 30 50-årsminnet av Boris Pasternak.
- 31 Clint Eastwood 80 år.
Tom Berenger 60 år.

Åtterresan, del 1 : Nagelbitarresan

Det stora bekymret inför årets vårresa var om jag skulle ta med en flaska rödvin som färdkost eller om jag skulle köpa en *Martini Rosso* på vägen, som jag brukat göra. Mina vänner rådde mig att satsa på rödvin, och det hade jag helst gjort. Problemet med rödvinsflaskan var att Martini alltid hade skruvkork, som kunde tillslutas helt, medan en rödvinsflaskas vanliga kork alltid medförde risker och olägenheter, då den var svår både att pressa ner och avlägsna och då den aldrig kunde sitta säkert. Alltså blev det Martini ändå.

Resan hade föregåtts av betänkliga omen, när jag dagen innan var bjuden på en konferens med lunch på ett ställe på Hisingen som jag lovat komma till men som jag sedan aldrig hittade. Alla, som jag frågade på vägen kände till det, men ingen visste var det låg. Jag brukar inte ge upp, men efter att ha snurrat omkring på norra älvstranden i nittio minuter mellan Ramberget och Älvsborgsbron med många falska napp och felaktiga vägvisningar på vägen var jag tvungen att göra det – och blev utan lunch, som jag fick skarva till i efterhand hemma efter att ha förlorat halva dagen. Stället fanns icke ens i Gula Sidorna.

Ett annat orosmoment var att jag i Hamburg bara skulle ha 17 minuter på mig att byta tåg. Tåget dit fick alltså inte bli försenat, men det var Tyskland, och vädret verkade inte bereda några nya halsbrytande överraskningar efter detta års fimbulvinter med ideliga snöstormar, ehuru det fortfarande snöstormade i Barcelona med en halvmeter snö; så man kunde åtminstone hoppas.

Vädret ner genom Sverige var det tråkigaste tänkbara – bara mulet och dimmigt, så att man knappast ens såg havet vid Varberg. Snön låg tjock kvar överallt hela vägen ner till Helsingborg med tio dagar kvar till vårdagjämningen, men där hade jag tid att åtminstone inta en rejäl lunch. Jag återuppsökte den gamla Kinarestaurangen några kvarter norrut, som jag först besökt 1990 men nu försummat i flera år. Den fanns kvar ehuru mycket förändrad. En buffé kostade där nu 79 kronor, men det var inget fel på maten med förträfflig citronsaft till.

På båten kom så det kritiska ögonblicket. Vinförsäljningen i Helsingörterminalen hade upphört, så man var hänvisad till båtens tiominutersbutik – halva resan säljes bara tobak, andra halvan bara sprit. Problematiken skärpte till sig när det visade sig att Martini Rosson var slut. Det fanns bara Bianco, rosé och äppelfärgad. Jag vände mig till expediten, som grävde i lådorna. När hon grävt färdigt konstaterade hon snopet, att den var förvisso slut. Det var första gången någonting sådant hade hänt på mina resor. Om det var någonting som alltid fanns, så var det Martini Rosso.

Jag tog risken och inhandlade en Rosé, som åtminstone hade samma pris, vilket tydde på en likartad kvalitet.

Magen var inte helt bra, jag var bara 90% funktionsduglig efter att ha hostat och haft nyckfull vinterdiarré hela året hittills, så det var som vanligt med största tvekan och självövertvinnelse jag gett mig iväg, men jag var redan väntad åtminstone i Bulgarien, där jag inte varit på tre år, och i Milano och Verona. Inter Rail-biljetten för en månad kostade nu 600 Euro, och med platsbiljetter ner till Sofia blev det genast 7000 kronor från början, vilket var mer än en flygbiljett tur och retur till Indien. Men resan kändes angelägen, och ingenting kunde stoppa mig.

Vädret förblev trist hela vägen, och naturligtvis uppstod det en försening från Köpenhamn från början till Hamburg – färjan blev försenad. Jag frågade konduktören om tåget kunde hinna till min förbindelse. ”Inga problem,” sade han med total självklarhet och försvann.

För varje station tilltog förseningen. Min marginal i Hamburg krympte från 17 minuter till 13, till 10... Till slut kom vi fram till Hamburg, och jag lyckade rädda mig till Wienperrongen. 5 minuter till avgång, och inget tåg i sikte. Detta tåg var försenat.

Till slut kom det, ett bekvämt och dyrt nattåg, och jag hade inte passerat Wien på tre år. Jag fick en bra sittplats och kunde sova ut ordentligt. På morgonen i Linz snöade det. Även i Wien snöade det. På Westbahnhof var allting fullständigt förändrat. Det var som att komma till en järnvägsstation där man aldrig varit tidigare, fastän man ofta hamnat där. En kopp kaffe kostade 2,80 Euro. Jag fann till slut en disk med pappmuggskaffe för 1,80, som fick duga till nöds.

Budapesttåget visade sig sensationellt nog vara ett snabbtåg med toppfart på 160 km/timmen, och Budapest nåddes punktligt efter tre timmar endast en minut försenat. Min marginal i Budapest var bara 16 minuter, alltså 15, men det visade sig att Belgradtåget avgick fem minuter tidigare än vad biljetten sade. För varje tågbyte på denna nagelbitarresa verkade alltså marginalerna krympa.

Belgradtåget var mycket långsamt och tog minst en timme på sig vid gränsen, men jag tog det lugnt, ty i Belgrad hade jag enligt biljetten 45 minuters marginal. Emellertid visade det sig, när tåget kom fram till Belgrad, att det var 40 minuter försenat. Men det var inte det värsta.

Precis när jag hittat rätt tåg inom denna femminutersmarginal och kommit väl inom det, stötte jag i gången ihop med en ung individ i glasögon och skägg, som såg mycket intellektuell och bortkommen ut. Jag bad om ursäkt för mitt bagage på engelska, varpå han genast svarade mig på god engelska och bönföll mig om hjälp. Han hade glömt sitt Visakort hemma och kunde därför inte köpa biljett till tåget, medan hans far väntade på honom i Sofia. Han bad mig om ett lån på 12 Euro. Då han verkade lika uppriktig som angelägen och olycklig, och jag hade kontanter, sade jag honom, att han hade haft tur som stött samman med mig, och gav honom pengarna. Jag hänvisade honom till min plats när han kom tillbaka till tåget, vilket han lovade göra omgående. Vi glömde båda bort att tåget nått sin avgångstid. Så fort han lämnat tåget gick tåget. De 12 Euro skulle jag aldrig få se röken av. Det var bara att hoppas att hans historia var sann, så att min hjälp var skäligen och verkligen kunde hjälpa honom, och att hans far inte skulle skälla ut honom i så fall.

Detta Sofiatåg blev bara en halv timme försenat, och det var total vinter överallt. Det var faktiskt ingen skillnad mellan Göteborg och Sofia – samma tunga snölandskap med slask i hela staden och fyra grader varmt.

Hos mina vänner var allting fullständigt oförändrat. Diana levde nu ensam med sin 90-åriga moder Jotka, som fortfarande skötte husets affärer; jag fick själv eskortera henne till banken, hissen var fortfarande utan belysning, men Internet fungerade förträffligt. Det var bara att i vanlig ordning ta i tu med sin eviga *backlog* igen.

(I nästa nummer: *Den idealiska konserten.*)

Rekordresan, del 5 : Nya problem i Gwaldam – och i hamn.

Det enda problemet med Joshimath var egentligen den så extremt dåliga maten. Blev man serverad något som gick att äta över huvud taget var det en lyckträff. Dock tändes hoppet när jag fann en ny restaurang som serverade tibetansk mat som *thukpa* och *momos*. Jag prövade *thukpan* (tibetansk nudelsoppa med grönsaker) och den gick att äta – den var inte helt ihjälkryddad. Senare prövade jag även deras *momos*. De gick inte att äta. Till och med oskyldiga *momos* kunde de krydda ihjäl.

Det var därför inte med någon saknad man lämnade Joshimath. Man var så innerligt trött på all denna oätliga mat, som bara gjorde en hungrigare varje gång, då man varje gång man på nytt möttes av denna av överkryddning fördärvade aptitretande mat åt ännu mindre. Kanske kryddningen var till för att bedöva den allmänna svälten. Det kunde ligga något i det.

Tyvärr gick det inte längre några bussar direkt till Gwaldam från Joshimath, utan man måste byta i Karanprayag. Detta hade jag erfarit redan i några år, men nu fanns inte ens den busslinjen officiellt mera. I Karanprayag släpptes jag av utanför staden och ombads själv finna en fortsättningsbuss någonstans på andra sidan floden. Denna fann jag. Den konduktör som kom i stället sade, när bussen väl var å färde, att den inte skulle gå till Gwaldam. Den förra konduktören hade fått mig att betala för resan bara fram till vägskalet till Gwaldam utan att tala om att bussen inte gick till Gwaldam. Så hade han stulit en passagerare från den riktiga Gwaldambussen.

Vid vägskalet slängdes jag av och fick stå där och vänta. En jeep kom förbi och erbjöd sig att ta mig med – för 500 rupier. De fick tji. En annan jeep som bara stod där erbjöd mig de 22 kilometrarna för bara 300 rupier. Jag övervägde att börja vandra, ty han hängde kvar efter mig. Då kom äntligen den rätta bussen. Resan upp till Gwaldam kostade där 20 rupier.

Tyvärr hade mycket förändrats i Gwaldam. Jag kände inte igen någon. Mitt vandrarhem hade ny ledning och hade höjt priserna med över 50%. Jag gick till min gamla restaurang för att vrålhungrig få något att äta. De kunde bara erbjuda *chowmein*. Det fick duga. När man äntligen skulle släcka sin hunger efter sju timmars resa med två strandsättningar visade sig denna *chowmein* vara groteskt ihjälkryddad in absurdum. Det var som om Indien bara ville jävlas med mig hela tiden. Det var bara att tvinga i sig maten tills smärtgränsen var nådd. Hälften blev kvar. Denna Indienresa höll mer och mer på att urarta till ett rent självplågeri à la Tantali kval.

Även moln började segla upp över bergen, så fotografering var tyvärr utesluten. Det enda man hade att göra i Gwaldam var således att bara stå ut och uthärda tills man kunde fara vidare i morgon.

En lokal guide kom glädjestrålade till mitt förgiftade matbord och insisterade på att jag skulle anlita honom för trekkingen i Joshimath. Han talade så dålig engelska, att det var nästan omöjligt för honom att förstå, att jag kom från Joshimath och inte skulle dit mera. Ändå tog han för givet att jag måste anlita honom för trekkingen i Joshimath.

Det förekom fyra schweizare i Gwaldam, som var mycket trevliga. De hade varit i Gangotri och frusit strax före stängningen efter diwali, och jag kunde rekommendera Kedarnath åt dem. Jag trodde först de var holländare eller israeler, då deras språk var så oidentifierbart om det dock förekom tyska erinringar ibland, men de var alltså schweizare. De åt samma *chowmein* som jag – och tyckte om den. Därför beslöt jag att ge den en ny chans till kvällen.

Jag beställde då uttryckligen av köksmästaren och kocken en *chowmein helt utan kryddning!* De var älskvärdheten själva och lovade efterkomma min önskan.

Resultatet blev en *chowmein* som antligen kunde ätas men var likväl *måttligt kryddad på gränsen till det outhärdliga*. Men den gick att äta, och det var huvudsaken.

På mitt härbärge dök ett gammalt ansikte upp, som trots allt hörde till den gamla ordningen. Han meddelade, att priserna föll i morgon, den 9 november, till normal lågsäsongsnivå. Jag hade alltså kommit en dag för tidigt och tjänat på om jag stannat en dag längre i Joshimath, vilket jag hade gjort, *om bara maten där hade gått att äta!*

Därmed blev ändå trivseln i Gwaldam så gott som återställd och fullkomlig, och så snart solen gått ner skingrades molnen helt och lovade gott för följande morgon.

En beklämmande sak med Gwaldam var dock slumlägret utanför, som låg alldeles ovanför den lokala soptippen. Vägen som ledde ut ur byn mot utsiktsberget utgjorde denna soptipp, som var helt belamrad med plastpåsar i alla regnbågens mest psykedeliska färger och mönster och annat skräp, som slumbarnen och tiggarbarnen hade som utsikt och fyndplats varje dag. Den allmänna indiska miljöförstöringen kunde knappast bli mer beklämmande och gräll än här. Tiggarna var dock inte så påträngande här som i Dharamsala, där de direkt antastade en och vägrade lämna en i fred. En halt och lytt tiggarpojke kunde där ställa sig mitt i gatan utanför en restaurang och avge pinsamma oartikulerade läten med vindande ögonvitor i det oändliga, tills någon bryskt körde bort honom...

Dock blev morgonen idealisk, och jag kunde göra två givande fotopromenader före frukosten tillsammans med schweizarna, som hette Stefan, Daniela, Joachim och Renée och bodde nära Zürich, och som skulle med samma buss som jag men till Almora. Jag bad dem inspektera hotell Kailash och hälsa mr Shah så gott från mig, om han ännu var verksam, vilket jag innerligt hoppades. Jag skulle hoppa av i Kausani, men vi skulle hålla kontakten genom Ansiktsboken.

Det var med bävan jag än en gång nalkades Kausani nu för fjortonde året. Förra året hade blivit något av en pånyttfödelse för mitt hemmavarande där genom min vän Ajits nya billigare hotell på betryggande avstånd från turistbullret, då jag där hade haft en underbar samvaro med vår gamle kock och undervärden. Skulle de finnas kvar? Det var nästan med andakt jag beträdde stegen upp till det gamla hotell Uttarakhand, Kausanis äldsta.

Jag behövde inte vara orolig. Min gamle vän, som först raggat upp mig för nästan 15 år sedan, mötte mig vid ingången, och från expeditionen hörde jag jubelrop från min värd och hans fru. Vi håller numera kontakt även under året genom Ansiktsboken, så han visste att jag skulle komma. ”Numera vet jag allting om dig,” hälsade han, varpå jag svarade: ”Jag är pinsamt medveten om detta.”

Jag installerades bums på det övre reträtthotellet, ehuru kocken och vicevärden där var nya men lika goda som mina gamla vänner. De hoppades jag skulle lära dem bättre engelska. Min värd sade: ”Välkommen hem igen.” Jag kunde bara underdånigast tacka.

(I nästa nummer: *Andhämtning i Kausani och Kesaar Devi.*)

Nya lektioner i Zanskar, del 17: Den sista trekken i Ladakh

Egentligen var Nubrafärden ett fiasko, ty allt gick fel. Först satte jag mig på fel buss, vilket inte framgick förrän den skulle avgå. Bussen jag hamnade på var full med underbara unga västerlänningar som skulle till Nubra, och en av dem hade jag råkat förut, så jag såg fram emot att få färdas med detta glada sällskap, när det visade sig att jag hamnat på fel buss. I min rätta buss var jag ensam västerlänning i en fullsatt lokalbuss av bara lokalt folk. Det ena var dock lika gott som det andra, och vem vet vart den andra bussen tog vägen?

Det var första gången jag reste till Nubra utan grupp, under bussresan 2000 hade jag haft gott resällskap av två tyska lärare, och 2001, 2004 och 2005 hade varit grupputflykter i jeep. Nu landade jag ensam i Sumur och visste inte vart jag skulle ta vägen. Följaktligen tog jag in på första bästa ställe, som var det sämsta och dyraste, ett stort dubbelrum utan stol och bord och med onödigt eget badrum, men jag fick ner priset till 250 från 300. Som ensam resenär i Indien är man alltid utsatt, och det finns alltid folk som älskar att utnyttja ens utsatthet och tar i regel fullt pris för ett dubbelrum även om man är singel, så att man får betala för två. Naturligtvis är det orättvist.

Senare, när jag gick upp till klostret, fann jag de härbärgen i Sumur jag tidigare hade bott på, som alla var bättre, men då var det för sent att ångra sig: givet ord gäller.

Naturligtvis var det omöjligt att hinna med hela Nubra, alltså Sumur, Diskit och Hundar, på en dag. Teoretiskt var det möjligt – jag kunde ha tagit den lokala eftermiddagsbussen till Diskit men hade knappast hunnit till och från Hundar innan det blev mörkt. Så det var bara att glömma Diskit och Hundar och spara det till en annan gång i förhoppningsvis bättre väder.

Vädret var den största besvikelsen i Nubra, kanske mest för att det varit så osedvanligt perfekt och positivt för tre år sedan. Nu såg man inte bergstopparna som doppade sig i molnen, vinden var ursinnig, solen var hela tiden helt eller delvis frånvarande, varigenom intrycket av vild ödslighet förstärktes.

Jag var ensam utlänning i bussen, jag steg ensam av i Sumur, jag var ensam gäst på hotellet, tills det kom fyra fransmän, som besvarade mitt engelska tilltal på franska, jag gick ensam upp till klostret och var helt ensam i ruinerna av det gamla kungliga palatset.

Detta måste vara ett av Ladakhs allra märkligaste ställen. Det är helt övergivet sedan länge, det finns inga dörrar och fönstrena är tomma, samma enda inskrift fanns kvar som jag funnit här för tre år sedan: "Losar 2005" – någon hade firat Losar här 2005, medan stället gav intryck av att ingen varit här sedan dess. Ändå är utsikten enastående och hundra gånger bättre än från det nya ståtliga klostret med sin långa imponerande paradtrappa – man finner ingen utsikt alls från hela klostret fastän det ligger högt uppe. Träd och telefonstolpar står i vägen överallt, och taket är inte tillgängligt för löst folk. Från det tomma skalet av det kungliga palatset har man i stället kanske Nubras mest storslagna utsikt åt alla väderstreck, och man ser de snöhöljda toppar som man inte ser från Hundar och Diskit.

Tio mil rakt norrut ligger gränsen mellan de av Kina ockuperade Tibet och Turkestan, närmare bestämt Karakorampasset, och tio mil åt nordväst ligger Pakistan, då Sumurdalen leder upp mot K2. Längre norrut och västerut får dock ingen västerlänning bege sig utan specialtillstånd.

Det dåliga vädret erinrade om att hösten stod för dörren. Det var den 28-e augusti, Goethes och Tolstojs och Charles Boyers födelsedag, och redan i Themisgang hade jag sett gula popplar. Vädrets farlighet och opålitlighet påminde om att passen snart kunde börja snöa igen, så det var inte för tidigt att börja tänka på återfärden söderut till Manali.

Det blåste så hårt här i palatsruinen att det var omöjligt att finna någonstans var man kunde kissa. Den kungliga toaletten fanns kvar – ett hål i golvet, men det blåste även

därifrån nedifrån och upp. Hur man än försökte finna lä var det omöjligt utan att vinden vispade till det ordentligt.

Jag gick tillbaka dit upp senare på eftermiddagen, då det var något lugnare. Fortfarande hade ingen annan varit där, och ändå kändes stället så oerhört levande, som om det förflutnas kungafamiljer fortfarande levde i harmoni där. Stället var omtalat för spökerier, vilket inte var så konstigt.

Detta var min sista *trek* i Ladakh för den här gången. Nubrabesöket hade varit halverat och halvfalerat, men det hade lärt mig hur jag skulle göra nästa gång, liksom misslyckandet att nå Phuktar i Zanskar hade lärt mig hur jag skulle nå dit nästa gång. Och huvudsaken var att jag i alla fall kommit tillbaka till Nubra – efter tre år.

(I nästa nummer: *Nubra*.)

Resan till Phuktar, del 7: Munkarna i Mune

En annan välsignelse i rummet jag hade i *Tourist Bungalow* i Padam var, att dess dusch faktiskt avgav varmt vatten. Jag hade frågat om det fanns tillgång till varmt vatten då badrummet hade två kranar, men fick nej till svar, och den röda kranen gav inget vatten. Döm om min förvåning när den blå kranen i duschen faktiskt gav mig en varmdusch!

Jag startade klockan 8 från Padam innan det blev för hett. När jag nådde Bardan satt den tjocke engelsmannen där med en vän och blev inskriven i rullarna för check-posten. Klostret var öppet, så jag passade på att bese det och bestiga det, blev sedan inskriven själv i rullorna och kunde fortsätta vidare. De andra färdades i jeep, den store engelsmannen skulle inte ens kunna sitta på en åsna eller ponny utan att knäcka dess rygg, medan jag klarade mig mer än väl till fots.

Längs vägen arbetade hundratals vägarbetare. Vägen var nu fin och asfalterad ända fram till Bardan, där sandvägen vidtog, som i fjol gått ända ner till Padam. En grupp arbetare insisterade på att jag skulle fotografera dem alla tillsammans, vilket jag gjorde, då jag kunde få vinkeln och ljuset att stämma, varefter alla skulle komma fram till digitalkameran och titta på det mirakulösa resultatet. De var helt betagna och mycket tacksamma.

När jag kom fram till klostret Mune syntes ingen till någonstans. Jag fann min väg ner till samlingsalen, och där satt tre unga munkar och hade *puija* medan en fjärde serverade te. En av de tre var min munk, och han tog genast hand om mig. Han var besviken för att jag inte ytterligare besvarat hans inbjudan i mars att komma till Mune, efter att jag då besvarat hans mail med att jag tänkte komma efter den 20 augusti, vilket han hunnit glömma på fyra månader. Jag serverades te i mängder och av alla de sorter och en utomordentligt välsmakande lunch av ris med enkla grönsaker, som definitivt hörde till mina bästa måltider i Ladakh hittills.

Han anvisade mig en bädd i sitt rum, så jag fick i artighetens namn övernatta, även om jag gärna hade fortsatt genast. Han bekräftade att det bara var sju timmar till Phuktar, medan jag häpnade storligen när det visade sig, att jag klarat av sträckan Padam-Mune på tre timmar. Jag hade kommit fram klockan 11, då deras *puija* startade klockan 11.

Klockan 3 var nästa *puija*, varefter de flyttade tillbaka Dalai Lamas tron, som de ställt i ordning i fall han skulle komma förbi på vägen till eller från Lingshot. Nu gjorde han inte det, han hade tagit helikopter i stället, och vi hade mött hans helikopter och eskorthelikopter på vägen från Sanku. I stället hade jag kommit till Mune.

Till varje *Puija* serverades det rikligt med te, vanligen smörte, eller snorte, som skandinaver brukar kalla det för att identifiera dess konsistens, som det var lätt att dricka för mycket av, men även vanligt te kunde förekomma, och på rummet bjöd min munk

mig på saltat te, som faktiskt smakade riktigt gott. Tänk om det till de kristna gudstjänsterna i väst alltid skulle serveras te? Då skulle man få något för kollekten, och kyrkorna skulle aldrig bli tomma.

En annan rolig skillnad mellan öst och väst belystes av mina indiska journalistvänner från igår i form av en anekdot. Bill Gates tillfrågades hur många *Microsoft* han hade sålt. Han svarade: "20 miljoner och 2." – "Men varför en så märklig siffra? Varför två mer än 20 miljoner?" – "20 miljoner till väst, en till Indien, och en till Kina," detta på tal om *Pirate Bay*, som både jag och mina vänner hade varit överens om att borde ha fått behålla sin frihet utan inskränkningar.

Gästfriheten och den pastorala idealexistensen i Mune var total. De båda unga munkarna, som bodde i min munk Lama Dorjes lilla munkskjul, lagade sin mat själva och åstadkom en mäktig middag som de kallade *Thukpah* men som snarare var *Skiu* – om inte båda. Lama Dorje upplät helt sitt rum åt mig och sov själv hos medmunken.

På vintern kunde det dock bli 42 minusgrader här, och minus 30 var tämligen normalt. Det är ett hårt liv för en munk, särskilt i dessa recessionens tider, när nästan alla priser hade fördubblats. Under dagarna arbetade munkarna hårt bland annat med att skifta de väldigt viktiga bevattningskanalerna, så att vattnet fördelades jämnt mellan hushållen. Detta vattenkanalsystem, där det gäller att ständigt växla om vattenkanalernas riktningar så att det blir rättvist, är en grundläggande livsnödvändighet för hela Ladakh, som ju egentligen är rena rama bergsöknen.

Suzy från Frankrike, som inbjudit mig till Mune förra året, så att jag redan då kommit på en första visit, visade sig precis ha lämnat. Hon for härifrån den 19-e, och den 20-e satt jag på vägen från Kargil till Padam. Någonstans söder om Sanku möttes vi av en röd bil, vars passagerare vi naturligtvis inte kunde se, men en av dem var hon.

Det var annars inte mycket att göra i Mune. Området var begränsat, och vid ett tillfälle blev jag inlåst, då den andra munken tanklöst lade haspen på utifrån, så att jag måste klättra ut genom fönstret, om jag inte ville finna mig i att vara oavsiktligt inspärrad som fånge; men för övrigt var allting idealiskt i Mune.

Man fick en lång god natts sömn inför ett himlavalv där man nästan kunde urskilja varenda stjärna i hela Vintergatan, fast det sägs att bara cirka 2000 stjärnor är urskiljbara, och vaknade i ottan fullständigt i toppform inför dagens utmaning, vilket kunde behövas. Jag och lama Dorje räknade naivt med cirka 7 timmar till Phuktar, ungefär som "*the baby trek*" från Likir till Themisgang, men ack vad vi bedrog oss.

(I nästa nummer: *Den farliga vägen till Phuktar.*)

Den lugna stormresan, del 15: Samtal i Darjeeling.

Det var svårt att lämna Pelling men nödvändigt, då jag i Darjeeling måste fixa biljett till min återresa västerut till Delhi och Dharamsala och ägna mig åt mina sociala plikter där. Denna dag, den 19 november, skulle en dubbel högtid firas i Pelling, delvis någon buddhistisk tilldragelse och delvis minnet av en avliden familj, vars sista medlem, modern, gått bort nyligen. Dessutom var det Indira Gandhis födelsedag, som annekterat Sikkim. Två andra politiska martyrer delade samma födelsedag: Charles I Stuart, som blev av med sitt huvud, och president Garfield, som mördades efter bara tre månader i ämbetet. Han är inte ihågkommen för någonting annat. Den sömniga katten med samma namn (på svenska 'Gustav') är knappast uppkallad efter honom.

Resan från Pelling till Darjeeling blev som vanligt äventyrlig. Den lugna bussresan ner till Jorethang förlöpte stilla skumpande utan problem, men jeepresan upp, som kostade 90 rupier fast det bara var drygt tre mil, bjöd som vanligt på turbulenser. Kylaren kokade två gånger, och jeepen måste repareras under vägen – det var kanske kardanaxeln som brustit eller kommit ur led. Chauffören tillbringade en halvtimme

under bilen, och hans medhjälpare klämde alla fingrarna i jeepdörren när han själv stängde den. Hur kunde han? Och Joan fick sitt klaustrofobiska anfall, men när det väl var över lyckades hon hålla sig lugn. Det var då hon berättade hela historien om sitt trauma. Hon hade varit medpassagerare i en annans bil när bilolyckan hände som höll henne inspärrad tills hon med våld kom ut med ansiktet sönderbränt och sönderrivet. Det syntes inte på henne idag alls.

Hon tog in på mitt *Tower View* och var nöjd med utsikten men rädd för trapporna, som verkligen är gjorda för stengetskliv. Det var en grad varmare i rummet i Darjeeling än i Pelling. Man behövde således inte frysa. Efter den obligatoriska varma duschen intog jag en traditionell överdådig middag på gamla "Orient" med tomatsoppa och äggchowmein för bara 60 rupier (9 kronor). Man var verkligen hemma igen.

Sedan gick jag till *Glenary's* och fick finaste fönsterplatsen genast med utsikt direkt mot Kanjenjunga medan solen gassade genom fönstret. *Glenary's* i Gangtok hade upphört – jag hade redan förra året haft svårt för att återfinna det, men i år misslyckades jag helt.

Gangtok försöker som huvudstad vara flott och snygg och håller hög standard men gör därmed bara ett fränstötande intryck av förställning och förkonstling, onaturlighet och tillgjordhet. Det är för ensidigt och för enfaldigt modernt. Darjeeling är tvärtom – där finns ålderns patina, där finns klasser och sociala nivåer från de lägsta tiggare till de förnämsta teplantageägare, det är gammaldags och har en med åldern fullmogen stil som inte kan förneka sig, det är internationellt och har en förnämre vy av Kanjenjunga än kanske hela Sikkim, vilket kanske ändå är vad som gör staden. Den brittiska kolonialkulturen har överlevt bättre här än kanske någon annanstans i Indien (med möjligen undantag av Mussoorie), vilket ger staden en helt överlägsen charm trots dess nedgångenhet och smuts, dess slitna fasad och dess utsatta läge för Himalayas ibland värsta väder, (Joan begravdes här i snö i mars tidigare i år,) och Darjeeling har ganska säkert den högsta skolstandarden i Indien – alla talar engelska. Dess politiska ställning utgör tvisteäpplet. Det vill ha självständighet som "Gurkhaland", vilket är absurt, då Gurkha ligger i Nepal och de berömda "gurkhorna" var nepalesiska bergssoldater. För mig är Darjeeling geografiskt en del av Sikkim, och det är det också historiskt. Låt det för all del bli en delstat i Indien som alla de andra, som Sikkim och Kashmir, men gör inte livet svårare för Darjeeling med att yrka på orealistisk suveränitet och självständighet. Följden skulle bara bli tumult, kaos och isolering.

Naturligtvis dök Johannes upp där på *Glenary's*. "Du sade att du brukade gå hit mot slutet av eftermiddagen." Han slog sig ner mitt emot mig, och vi började planera de närmaste dagarna.

Jag hade mina sociala plikter mot gamla vänner och mot svenska vänners vänner, men han hade daglig kontakt med en liten grupp upplysta och sökande människor från Europa, i vilka diskussioner han bad mig delta. Det ville jag gärna i den mån jag kunde göra mig ledig.

Vi jämförde bland annat Darjeeling och Dharamsala med varandra. Han var mera hemma och kände sig mera väl till mods i Dharamsala men medgav, att Darjeeling hade en extra charm genom den nepalesiska närvaron och var mera internationellt och universellt till sin prägel. Vi var helt överens om att båda var outhärliga och helt unika i hela världen.

Efter många års fruktlösa försök lyckades jag äntligen hitta mina goda vänner Håkan Forshults och Ingemar Magnussons gode vän i Darjeeling, en före detta säkerhetsvakt hos Dalai Lama, som med sin fru brukat hålla öppet hus för gäster i Darjeeling. Han var själv född i Darjeeling men av tibetanska föräldrar, som utvandrat till Darjeeling redan före självständigheten. Tyvärr fick jag inte träffa hans fru, då de höll på med att bygga om sitt hus och var mycket splittrade och upptagna. Emellertid fick jag en mycket intressant intervju med honom.

I stort sett var vi överens om allt, att Darjeelingområdet ('Gurkhaland') borde separera från Väst-Bengalen och bilda en egen stat inom Indiska unionen, som Uttaranchal gjort från Uttar Pradesh. Det var ett rimligt krav som Darjeelingarna själva insisterade på med all rimlighet, medan bara lågländarna och Calcutta var emot det, vilket man ju kan förstå. Deras argument var att Bengalen separerats redan en gång för mycket (i Väst-Bengalen och Öst-Pakistan, numera Bangla Desh, tidigare Öst-Bengalen). Vi trodde också båda att Kinas kommunistdiktatur måste falla och att därmed situationen för Tibet skulle förändras drastiskt, liksom för hela Kina. Det var bara en tidsfråga.

Han berättade också att de tibetanska flyktvägarna till Indien var många fler än bara den klassiska över Nepal i Everestregionen. Det fanns en väg ner till Lachung i Sikkim, en annan ner till Tawang i Arunachal Pradesh (vilka båda vägar hade använts av Dalai Lama 1956 och 1959) och egentligen hur många vägar som helst, som dock alla var lika svåra. Han berättade, att de tibetanska flyktingarna under 60- och 70-talet (från 1959) nästan alltid hade varit tiggare medan de hävdade sig väl med åren genom sin arbetsamhet och uppfinningsförmåga, så att de faktiskt blivit det flyktingfolk i världen som klarat sig bäst i att göra sin lycka i främmande länder. Av dagens flyktingar återvände många frivilligt till Tibet, då de haft högt spända förväntningar på Indien som grusats av en hårdare realism än beräknat, och då de ändå haft egendom och utkomst och hem i Tibet.

Jag gick till Tiger Hill igen denna morgon, vädret var klart, och Mount Everest framträdde tydligt. Det var bara 150 jeepar denna gång, och alla hade lämnat när jag kom fram efter gryningen, så för en gångs skull slapp man det hysteriska Tiger Hill-turistjippet med oväsen och trängsel.

(I nästa nummer: *Darjeelingsituationen.*)

Göteborg 16 april 2010

www.fritenkaren.se

<http://hem.fyristorg.com/aurelio>

<http://www.flickr.com/photos/lanciai>

<http://clanciai.webblogg.se>

<http://www.poeter.se/poetHome.php?writerId=7222>

<http://www.poetbay.com/poetHome.php?writerId=1057>

<https://www.vulkan.se/Profil.aspx?UserID=8127>

<http://issuu.com/lanciai/docs/>